

Ranne zwierzęta

Milczący dramat na poboczach

Ewa Wojciechowska, ZDW w Olsztynie

W artykule opisano problem potrąceń dzikich zwierząt, skupiając się na drogach Warmii i Mazur – ich skutkach, zagrożeniach dla zwierząt i kierowców oraz sposobach ograniczania takich zdarzeń. Tekst pokazuje, z jakimi konsekwencjami mierzą się zwierzęta po kolizjach, dlaczego stosowane zabezpieczenia nie zawsze są skuteczne i jakie znaczenie mają przejścia ekologiczne.

W ciągu dnia jedziesz drogą i podziwiasz piękne krajobrazy Warmii i Mazur. Prowadzisz rozmowy i zmierzasz z punktu A do punktu B. Nocą reflektory samochodu rozświetlają drogę, a w głośnikach leci ulubiona muzyka. W ułamku sekundy na asfalcie pojawia się zwierzę. Pisk opon, huk, przerażenie. Jeśli masz szczęście, kończy się na strachu i wgniecionej masce. Dla mieszkańców naszych lasów, pól i łąk to niemal zawsze wyrok śmierci. Albo, co gorsza, początek wielogodzinnej, cichej agonii w przydrożnym rowie. Łoś, sarna, jeleń, dzik, borsuk, kuna, zając, jeż czy szop pracz. To nie są tylko pozycje w statystykach kolizji drogowych. To żywe, czujące istoty, które w starciu z tonami rozpędzonej stali nie mają żadnych szans. Zdarzenia z udziałem dzikich zwierząt to brutalna lekcja pokory dla kierowców, w przypadku której największą cenę płaci natura. Duże zwierzęta, takie jak łosie, sarna czy dziki lub borsuk, po uderzeniu często konają w cierpieniu. Czasem mijają długie godziny, zanim na miejsce

dotrze pomoc, lekarz weterynarii lub myśliwy, którzy podejmą decyzję o ratunku lub skróceniu męki. Bywa i tak, że ranne, zszokowane zwierzę resztkami sił ucieka w głąb lasu. Tam, z dala od ludzkich oczu, umiera w samotności. A co z tymi najmniejszymi? Z perspektywy fotela kierowcy są niemal niewidoczne. Pod kołami masowo giną żaby, jaszczurki, zaskrońce, żmije i ślimaki. Dla nich każda szosa to śmiertelna pułapka. Zarządcy dróg szukają rozwiązań.

Na niektórych odcinkach (np. na dystansie 28 km) zastosowano tzw.„wilcze oczy" odblaski mające imitować wzrok drapieżników i odstraszać zwierzynę. Badania pokazują, że zwierzęta nie przestają podchodzić przez drogę, po prostu omijają zabezpieczony odcinek i przechodzą na drogę kawałek dalej. Najskuteczniejsze są przejścia ekologiczne (zielone mosty). Pozwalają one bezkolizyjnie przeprowadzić zwierzęta na drugą stronę. Niestety, rzeczywistość ekonomiczna paraliżuje. Koszt budowy jednego przejścia ekologicznego dla dużych zwierząt to około 25 000 000 zł. Kwota ta obejmuje badania, dokumentację, nadzór, realizację oraz późniejsze, kosztowne utrzymanie obiektu.

Zarząd Dróg Wojewódzkich w Olsztynie administruje siecią dróg wojewódzkich o łącznej długości 1863,981 km i obejmuje swoim zakresem działania obszar województwa warmińsko-mazurskiego – z wyjątkiem miast na prawach powiatu (Olsztyn i Elbląg). Większość z nich przecina gęste lasy, dzikie pola i małe miejscowości. Ogrodzenie takiego obszaru jest fizycznie i finansowo niemożliwe. Zostajemy więc my, kierowcy.

Nie bądź obojętny, ale ratuj z głową!

Dzikie zwierzęta są naturalną częścią naszego krajobrazu. To my weszliśmy z asfaltem w ich dom, dlatego naszym absolutnym obowiązkiem jest zdjęcie nogi z gazu, zwłaszcza po zmierzchu i w terenach zalesionych. Jeśli dojdzie do tragedii lub zauważysz przy drodze ranne zwierzę, pamiętaj o kluczowych zasadach, które mogą uratować mu życie, a Tobie zapewnić bezpieczeństwo.

1. Zadzwoń po pomoc

Nie odjeżdżaj, udając, że nic się nie stało. Nie zostawiaj żywego stworzenia na pastwę losu. Natychmiast powiadom odpowiednie służby: Numer alarmowy – 112, Wojewódzkie Centrum Zarządzania Kryzysowego (całodobowy dyżur) – 89 535 19 30 oraz 89 535 96 70.

2. Pod żadnym pozorem nie dotykaj zwierzęcia!

Nigdy nie próbuj ratować ani przenosić zwierzęcia na własną rękę. Ranny jeleń, dzik, a nawet potrącony zając czy borsuk jest w głębokim szoku. Cierpi, boi się i jest nieprzewidywalny. W odruchu obronnym może Cię poważnie zranić lub zaatakować. Twoja szybka reakcja telefoniczna to jedyny sposób, by skrócić ich cierpienie.

Podsumowanie

Ograniczenie liczby zdarzeń drogowych z udziałem dzikich zwierząt wymaga połączenia działań infrastrukturalnych, właściwego oznakowania oraz odpowiedzialnych zachowań kierowców. Zarządcy dróg, w zależności od charakterystyki danego odcinka i występujących zagrożeń, mogą stosować m.in. ogrodzenia ochronne, przejścia dla zwierząt, urządzenia ostrzegawcze oraz rozwiązania ograniczające dostęp zwierzyny do jezdni. Istotne jest również monitorowanie miejsc, w których regularnie dochodzi do kolizji, i dostosowywanie zabezpieczeń do rzeczywistych tras migracji zwierząt. Nie wszystkie rozwiązania mogą jednak zostać zastosowane na każdym odcinku drogi. Przy rozległej sieci dróg wojewódzkich konieczne jest racjonalne planowanie inwestycji i kierowanie dostępnych środków przede wszystkim tam, gdzie ryzyko występowania kolizji jest największe. Nie bez znaczenia pozostaje zachowanie kierowców. Dostosowanie prędkości do warunków drogowych, szczególna ostrożność na odcinkach przebiegających przez tereny leśne oraz prawidłowa reakcja na pojawienie się zwierzęcia na jezdni znacząco ograniczają ryzyko wypadku. W przypadku potrącenia lub znalezienia rannego zwierzęcia należy zabezpieczyć miejsce zdarzenia i powiadomić odpowiednie służby, nie podejmując samodzielnych prób chwytania ani transportowania zwierzęcia.

Bezpieczeństwo na drogach wymaga więc zarówno odpowiednio zaprojektowanej infrastruktury, jak i świadomego uczestnictwa kierowców. Ochrona zwierząt na drogach jest elementem szerszego systemu bezpieczeństwa ruchu drogowego i ochrony środowiska, którego skuteczność zależy od właściwego rozpoznania zagrożeń oraz konsekwentnego stosowania adekwatnych rozwiązań. ❑ ▶

ZWIERZĘTA NA DRODZE. CO NALEŻY DO OBOWIĄZKÓW ZARZĄDCY DROGI?

1. Zapewnienie bezpieczeństwa na drodze
Zarządca drogi odpowiada za utrzymanie drogi i urządzeń związanych z jej funkcjonowaniem, w tym urządzeń bezpieczeństwa ruchu drogowego. Do jego zadań należy również realizacja zadań z zakresu inżynierii ruchu. Podstawą jest art. 20 ustawy o drogach publicznych.

2. Reagowanie na zagrożenia na drodze
Do zadań zarządcy należy wykonywanie robót interwencyjnych, utrzymaniowych i zabezpieczających. Jeżeli obecność zwierzęcia na jezdni stwarza zagrożenie dla uczestników ruchu, konieczne jest podjęcie odpowiednich działań zabezpieczających.

3. Usunięcie zagrożenia z jezdni
Zarządca drogi powinien reagować na zgłoszenia dotyczące przeszkód i zagrożeń znajdujących się w pasie drogowym.
W przypadku martwego lub rannego zwierzęcia znajdującego się na jezdni działania powinny być ukierunkowane przede wszystkim na zabezpieczenie miejsca i bezpieczeństwo użytkowników drogi oraz organizację dalszego postępowania z udziałem właściwych służb.

4. Utrzymanie infrastruktury związanej z ochroną zwierząt
Jeżeli na danym odcinku drogi zastosowano wygrodzenia, przejścia dla zwierząt, przepusty, urządzenia naprowadzające lub inne elementy infrastruktury, ich utrzymanie jest elementem zarządzania i utrzymania infrastruktury drogowej.

5. Analiza miejsc, w których dochodzi do kolizji ze zwierzętami
Powtarzające się zdarzenia z udziałem zwierząt powinny być sygnałem do analizy bezpieczeństwa danego odcinka drogi. W zależności od lokalnych warunków możliwe jest zastosowanie odpowiednich rozwiązań organizacyjnych, oznakowania lub infrastruktury ograniczającej ryzyko wtargnięcia zwierząt na jezdnię.

6. Oznakowanie i organizacja ruchu
Zarządca drogi odpowiada za utrzymanie oznakowania oraz urządzeń bezpieczeństwa ruchu. Właściwe oznakowanie może być jednym z elementów ograniczania ryzyka kolizji ze zwierzętami, szczególnie na odcinkach, na których występuje zwiększona migracja zwierzyny.

7. Przejścia dla zwierząt nie są rozwiązaniem „automatycznym”
Obowiązek budowy konkretnego przejścia dla zwierząt nie wynika z samego faktu występowania zwierząt w pobliżu drogi. W przypadku nowych inwestycji lub przedsięwzięć wymagających decyzji środowiskowej konkretne rozwiązania dotyczące ochrony zwierząt mogą zostać określone w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach. Wówczas inwestor jest zobowiązany do ich realizacji.

8. Przejścia i wygrodzenia wymagają utrzymania
Samo wybudowanie przejścia dla zwierząt nie kończy obowiązków związanych z jego funkcjonowaniem. Infrastruktura musi być utrzymywana w stanie pozwalającym na spełnianie swojej funkcji. W przypadku dróg szybkiego ruchu stosuje się m.in. wygrodzenia naprowadzające, ekrany przeciwolśnieniowe i odpowiednie zagospodarowanie przejścia.

Ważne rozróżnienie
Zarządca drogi ≠ służba odpowiedzialna za każde ranne zwierzę
Ustawa o ochronie zwierząt w art. 25 nakłada obowiązek na kierującego pojazdem, który potrącił zwierzę – powinien on, w miarę możliwości, zapewnić zwierzęciu pomoc albo zawiadomić właściwą służbę.
Z kolei zarządca drogi odpowiada przede wszystkim za stan i bezpieczeństwo infrastruktury drogowej oraz reagowanie na zagrożenia związane z drogą.